

EMAUZSKÝ SBOR A ORCHESTR
24. března 2017

J A R N Í
K O N C E R T

Člen Asociace neprofesionálních komorních a symfonických těles

Refektář kláštera Emauzy, Vyšehradská 49, Praha 2
Pátek 24. března 2017 v 19 hodin

ANTON BRUCKNER A ROBERT FÜHRER **U SV. FLORIANA V LINCI**

INTROIT :

Robert FÜHRER (1807-1861): **Osterpreludium č. 4 c moll**
 Anton BRUCKNER (1824-1896): **Locus iste WAB 23 (instrumentální verze)**

KYRIE – GLORIA:

Anton BRUCKNER: **Mše C dur (Windhaager Messe WAB 25) 1842**

GRADUALE:

Robert FÜHRER: **Oesterpreludium č. 3 B dur**
Laudate Dominum

CREDO:

Anton BRUCKNER: **Mše C dur (Windhaager Messe WAB 25)**

OFFERTORIUM:

Anton BRUCKNER: **Ave Maria WAB 7**
 Robert FÜHRER: **Sub tuum praesidium**

SANCTUS:

Robert FÜHRER: **Preludium C dur „alla Muffat“**
 Anton BRUCKNER: **Mše C dur (Windhaager Messe WAB 25)**
 Anton BRUCKNER: **Locus iste WAB 23 (originální verze pro sbor)**

BENEDICTUS:

Anton BRUCKNER: **Mše C dur (Windhaager Messe WAB 25)**

AGNUS DEI:

Anton BRUCKNER: **Mše C dur (Windhaager Messe WAB 25)**
 Robert FÜHRER: **Ave Jesu**
Alma Redemptoris

ITE, MISSA EST:

Robert FÜHRER: **Regina coeli**
Oesterpreludium č. 1 C dur
Haec dies

EMAUZSKÝ SBOR A ORCHESTR S HOSTY A SÓLISTY

Marie MATĚJKOVÁ (soprán)
Jana EHRENBERGEROVÁ (alt)
Václav VÁLA (varhany)
Sbormistryně: Marie MATĚJKOVÁ

Dirigent: Tomáš ČECHAL

Vstupné 150 / 100 Kč

KOUBA INTERIER
 návrh a realizace interiérů

BIOPHARM

Výzkumný ústav biofarmacie a veterinárních léčiv, a.s.

www.eso-music.cz

Vážení posluchači,

přijměte dnešní průvodní slovo i koncert s jistou mírou nadsázky, fikce, možná lépe řečeno s jakousi „básnickou licencí“. Na programu se totiž setkávají dva skladatelé, kteří zdánlivě nemají nic společného, a přece je Osud a muzikantské cesty životem na několik chvil spojily. Jen úzkému okruhu hudebních badatelů je známo, že se velký rakouský skladatel Anton Bruckner setkal s dnes již zapomenutým českým varhaníkem a skladatelem Robertem Führerem z metropolitního pražského chrámu sv. Víta. Bruckner s Führerem spolu dokonce roku 1856 koncertovali na Mozartovských slavnostech v Salzburku. U příležitosti Führerova 210. výročí narození se nám zdálo zajímavé postavit vedle sebe drobné skladby těchto skladatelů. Dvě charakterově i umělecky naprosto odlišné osobnosti, které však spojovala hudba a svým způsobem (byť odlišným) i Nejvyšší ... Nebudeme rozebírat a sledovat drobnohledem skladby, které dnes zazní, ani podrobně hodnotit či sledovat životopisné údaje. Jen si lehce připomeneme životní běh obou mužů a budeme s úžasem hledět, kterak životní stezky bývají leckdy křivolaké. Někdy jen nezlomná vůle, víra, nekonečná láska k hudbě a vlastně i vytrvalost dokáží v těžkých životních situacích a klopýtnutích nepropadnout beznaději a pokračovat dále s mnohdy až umanutým cílem.

Anton BRUCKNER se narodil v Ansfeldenu v Horním Rakousku do kantorské rodiny v témže roce jako B. Smetana (4. září 1824). Již jeho dědeček byl „Schulmeisterem“. Vrchnosti byl zodpovědný nejen za vzdělání žáků, ale také za náboženskou výchovu, a samozřejmě bylo jeho povinností vyučovat hudbě a obstarávat chrámovou hudbu. Život v horských vesničkách a na samotách, kde náboženská víra byla často jedinou jistotou, formovaly Antonovu неотřesitelnou víru v Boha až do konce života. Také prostředí venkovských kůrů jakoby zanechalo stopu v mnoha jeho kompozicích, a to až do velkolepých symfonií, jejichž známá unisona, jež připomínají chrámovou loď vzpínající se k nebesům, podivuhodně rozdělují posluchače. Pro vnímavé a otevřené duše jsou tyto hudební úseky ohromující a nutkající pokleknout, pro jiné jsou brucknerovská unisona úmorně nudná a nekonečná. Snad nejlépe to vyjádřil dirigent Lovro von Matačić, jeden z velkých znalců Brucknerovy hudby, který řekl: „*Při této hudbě je třeba nechat intelekt doma a otevřít dokořán srdce.*“

Základní hudební vzdělání získal malý Anton (Toni) u svého kmotříčka. Jako šestnáctiletý odešel do Lince, kde získal potřebnou aprobaci a stal se roku 1841 učitelem v malé hornorakouské vesničce Windhaagu (u Friestadtu), odkud pochází jeho „Nultá“ mše, původně napsaná jen pro alt, 2 lesní rohy a varhany. Po ukončení působení ve Windhaagu byl poslán do slavného kláštera sv. Floriána v Linci, který se stal jeho celoživotním údělem. Tamní varhany mu zcela učarovaly (je pod nimi pochován). Povinnosti varhaníka spojil s farmařením, stále se však vzdělával v kontrapunktu. Žil osaměle, po deseti letech se šel dále vzdělávat do Vídně. Dalo by se čekat, že tento urostlý statný muž bude idolem pro dívky. Bruckner byl však známý tím, že zásadně chodil v černém oděvu, který byl však vždy nejméně o tři čísla větší, takže (podle svědectví současníků) nebyl na první pohled přitažlivý. Johannes Brahms to shrnul snad až příliš příkře: „*Ubohý, pomatený muž, jehož mají*

na svědomí Pfaffen.“ (Pfaff je mírně hanlivé označení pro faráře). Na rozdíl od Führera měl Bruckner celoživotní problémy a traumata se ženami. Byl si však vědom, že Bůh žádá, aby se lidé množili. Dostával se tedy svou neobratností a zábrany do rozporu se sebou samým. Přitom si vedl seznam dívek (v rozmezí let 1851 až 1892 jich bylo devět a podle poznámek v deníku se jejich věk pohyboval v rozmezí 16 až 19 let). Přesto zůstal sám, jak píše svému příteli „*ani moje nejskromnější naděje mi nepřinášejí štěstí, jsem z celého tohoto světa nešťastný*“. Však také dvě drobnosti, které dnes zazní kromě „Windhaager Messe“ (Locus iste nebo pozdější Ave Maria), jako by byly z jiného světa oprostěny od všeho pozemského!

Robert Jan Nepomuk FÜHRER se narodil 2. června 1807 v Praze na Václavském nám. 40. Jeho otcem byl lékárník Ignác Führer a kmotrem se mu stal Jan Nepomuk Vitásek, který byl ustanoven roku 1814 kapelníkem u sv. Víta. Vitáskovým posledním přáním bylo, aby Führer (tedy jeho kmotřenec) nastoupil na jeho místo, což se také po jeho smrti (1839) stalo. Hudebního vzdělání se dostalo Führerovi především od Vitáska. Prozatím byl sedm let (do roku Brucknerova narození, tedy do r. 1824) vokalistou u sv. Víta. Z Führera se však postupně rodil nejen plodný a oblíbený skladatel, ale také vynikající varhaník a improvizátor. Roku 1830 založil v Praze varhanickou školu, jejímž čestným ředitelem nebyl nikdo jiný, než Vitásek. Ze životopisných pramenů (zejména od Bohuslava Kolowrata) víme, že se Führer stal významnou osobností a brzy patřil mezi pražskou hudební elitu. Stal se však také štědrým a dobromyslným hostitelem svých přátel ve všech malostranských hospůdkách. Ač hojně komponoval a skladby mu vydával v Praze proslulý nakladatel Marco Berra, výdaje značně přesahovaly jeho příjmy. Díky tomu se Führer začal uchýlovat k zoufalým činům: ostudná aféra se „zapůjčenými“ houslemi od sv. Víta, vydání Schubertovy mše G dur pod svým jménem a jiné trapnosti. Do toho přišla vážná známost s Kateřinou Seidlovou. Dalo se předvídat, že tato známost nezůstane „bez následků“. Svatba se konala 8. května 1832 (Führer byl přece jen v jádru čestný muž a Kateřinu miloval), ale jak píše Kolowrat, Führer se s Kateřinou „*ocitl ve společenské instituci, pro kterou neměl dosti schopností*“. Zfalšováním podpisu směnky mladého prince z Lobkovic se začal završovat sled osobních katastrof. Jen proto, že byl u muzikantů a koneckonců i ve svatovítské kapitule velmi oblíben, mohl se sám diplomaticky vzdát kapelnického místa u sv. Víta. Stalo se tak 15. března 1845 po čtyřdenním vězení. Podrobněji se zmíníme o dalších umělcových osudech 2. června letošního roku, kdy ve výroční den bude na Führerovu počest provedena Beethovenova Mše C dur a jeho Te Deum.

Robert FÜHRER – Anton BRUCKNER. O setkání těchto dvou mužů se heslovitě zmiňuje hrabě Kolowrat a v obsáhlé biografii W. J. Beck a E. Doernberg. Jsou to však jen roztroušené zmínky, z nichž se sice dá leccos vyvodit, cesta k bádání je však otevřena. Bohužel prameny s více informacemi, které jsem získal v poslední době, jsou obtížně dostupné. Führer od roku 1846 cestoval po Rakousku (z větších míst např. Salzburg – výpomocný varhaník a zástupce divadelního kapelníka, Graz nebo Linec). Zdá se však, že se Führer s Brucknerem poprvé setkal právě v Linci – někdy roku 1854 nebo 1855. Mohlo to být v době, kdy byl Führer právě nešťastně

a opětovně odsouzen na 14 dní do vězení. Není samo sebou, že u sv. Floriana na kůru jsou mezi archiváliemi evidovány mše i drobnější skladby Roberta Führera! Lze tedy předpokládat, že díky vzájemným sympatiím se uskutečnilo jejich společné koncertování (nejen) v Salzburku na dómských varhanách. Je možné, že Brucknerovi imponovala i Führerova mimořádná melodická invence. Jak uslyšíte v dnešních ukázkách (zejména *Sub tuum praesidium* nebo *Laudate Dominum*), má Führerova melodie „něco navíc“, což je právě v hudbě tím abstraktním a nepopsatelným. Führerova melodičnost je zde obestřena jakousi svůdností, něžností a sladkostí, které ale nesklouzávají do kýčovitosti. I v nadpozemsky nádherných Brucknerových adagiích vše jakoby bylo trošku kontrolováno cudností a ostýchavostí.

A tak si myslím, milí přátelé, že dnes má být spíše vše „vyslyšeno“ a leccos může být „nedořečeno“. Ocitáme se totiž v době postní a čeká nás velikonoční tajemství. Kontemplativní verše, které dnes zazní, vyústí v radostné *Regina coeli*, a vše bude korunováno velikonočním aleluja ve slavnostním Führerově *graduale Haec dies, quam fecit Dominus: „Tentož jest den, kterýž učinil Pán.“*

Tomáš Čechal

Stará škola ve Windhaagu

Titulní strana: *Mistr IW, Votivní obraz ze Šopky, revers s Nejsvětější Trojicí (1530). Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, CC BY-SA 4.0.*